NELINEARNO PROGAMIRANJE

4.1. REŠAVANJE NELINEARNIH MODELA LINEARNOM APROKSIMACIJOM

Model konveksnog programiranja je model sa konveksnim skupom mogućih rešenja i konveksnom funkcijom kriterijuma. Neka je dat model sa linearnim ograničenjima i nelinearnom (konveksnom) separabilnom funkcijom cilja:

$$\underline{x} \geq \underline{0}$$
$$\underline{A} \cdot \underline{x} \geq \underline{b}$$
$$\sum_{j=1}^{n} f_j(x_j) = v \rightarrow \min$$

sa posebnim uslovima:

$$x_j \leq a_j, \quad f_j(x_j) \geq 0, \quad f_j(0) = 0, \quad \text{za svako } j.$$

Neka je svaka početna nelinearna funkcija f_j aproksimirana izlomljenim dužima; na ovaj način polazni model dobija linearni oblik, uz povećan broj promenljivih i povećan broj ograničavajućih uslova. Linearizacija se vrši odvojeno za svaku nelinearnu funkciju f_j funkcije kriterijuma. Algoritam linearizacije funkcije f_j je sledeći:

- na osnovu sistema ograničavcajućih uslova određuje se mogući interval vrednosti x_j:

  $$0 \leq x_j \leq a_j$$

ako gornji limit a_j nije eksplicitno zadat, tada se određuje na osnovu ograničavajućih uslova oblika jednako i manje-jednako iz sistema ograničenja modela, dodeljujući minimalnu moguću vrednost ostalim promenljivama

- dobijeni interval se deli na podintervale:

  $$0 = a_{j0} < a_{j1} < a_{j2} < \ . \ . \ . < a_{jk} = a_j$$

veći broj podintervala znači veću tačnost računanja ali i usložnjavanje računskih operacija;

obično se bira bar dva podintervala

- za svaki podinterval se uvodi nova promenljiva tako da je:
  $x_j = x_{j1} + x_{j2} + \ldots + x_{jk}$

- za svaku uvedenu promenljivu važi:
  $x_{js} \le a_{js} - a_{j,s-1}$, za svako s

- za funkciju kriterijuma f_j izračunavaju se linearni koeficijenti; prvo se određuju vrednosti funkcije kriterijuma za granice podintervala:
  $f_j(0),\ f_j(a_{j1}),\ f_j(a_{j2}),\ \ldots,\ f_j(a_{jk})$

dok se koeficijenti dobijaju kao prosečne vrednosti intervala:

$$c_{js} = tg\alpha_{js} = \frac{f_j(a_{js}) - f_j(a_{j,s-1})}{a_{js} - a_{j,s-1}}$$

- u funkciji kriterijuma funkcija $f_j(x_j)$ se aproksimira funkcijom:
  $c_{j1} \cdot x_{j1} + c_{j2} \cdot x_{j2} + \ldots + c_{jk} \cdot x_{jk}$

- u sistemu ograničavajućih uslova vrši se zamena:
  $x_j = x_{j1} + x_{j2} + \ldots + x_{jk}$

- sistem ograničenja se dopunjava limitima:
  $x_{js} \le a_{js} - a_{j,s-1}$, za svako s.

Navedeni algoritam se sprovodi za svaku nelinearnu funkciju f_j u funkciji kriterijuma modela. Dobijeni linearizovani model se rešava uobičajenim simpleks postupkom. Pri ekonomskoj interpretaciji neophodno je uzeti u obzir uvedene smene i aproksimacije.

Postoje problemi sa nelinearnom funkcijom kriterijuma koje se ne mogu rešavati navedenim metodom linearne aproksimacije, napr. kada se traži minimum funkcije kriterijuma a postoji bar jedan konkavan deo te funkcije (tj. funkcija sa maksimumom) ili kada se traži maksimum funkcije kriterijuma čiji jedan deo ima minimum.

Posebnu grupu problema, koji su česti u privrednoj praksi, čine modeli kod kojih se funkcija kriterijuma ne pojavljuje u nelinearnom obliku već je inicijalno data linearnim funkcijama po određenim segmentima; ovakav problem se rešava metodima primenjenim kod linearnog programiranja.

4.2. KVADRATNO PROGRAMIRANJE

Neka je dat sledeći model kvadratnog programiranja, sa nelinearnom funkcijom cilja drugog stepena:

$$
\begin{aligned}
&x_1,\ x_2,\ \ldots,\ x_n \ge 0\\
&a_{11}\cdot x_1 + a_{12}\cdot x_2 + \ldots + a_{1n}\cdot x_n \le b_1\\
&a_{21}\cdot x_1 + a_{22}\cdot x_2 + \ldots + a_{2n}\cdot x_n \le b_2\\
&\quad\vdots\\
&a_{m1}\cdot x_1 + a_{m2}\cdot x_2 + \ldots + a_{mn}\cdot x_n \le b_m
\end{aligned}
\qquad (1)
$$

$$
\begin{aligned}
&c_1\cdot x_1+c_2\cdot x_2+\ldots+c_n\cdot x_n+c_{11}\cdot x_1^2 +c_{12}\cdot x_1\cdot x_2+\ldots+c_{1n}\cdot x_1\cdot x_n+\\
&+c_{21}\cdot x_2\cdot x_1+c_{22}\cdot x_2^2 +\ldots+c_{2n}\cdot x_2\cdot x_n+\ldots+c_{n1}\cdot x_n\cdot x_1+\ldots+c_{nn}\cdot x_n^2 =\\
&= z \to \max, \text{ uz uslov da je: } c_{kj} = c_{jk}
\end{aligned}
$$

U matričnom obliku model je:

$$
\begin{aligned}
\underline{x} &\ge \underline{0}\\
\underline{A}\cdot\underline{x} &\le \underline{b}\\
\underline{c}^T\cdot\underline{x} + \underline{x}^T\cdot\underline{C}\cdot\underline{x} &= z_1 \to \max
\end{aligned}
\qquad (2)
$$

gde je $\underline{c}^T$ vektor vrsta koeficijenata linearnih članova funkcije kriterijuma, a $\underline{C}=[c_{kj}]$, $j,k=1,2,\ldots,n$ je simetrična matrica koeficijenata promenljivih drugog stepena u funciji kriterijuma.

Primenom simpleks postupka definisani zadatak se rešava po sledećem algoritmu:

1. Formulisanje duala zadatka:

$$
\begin{aligned}
\underline{u}^T &\ge \underline{0}^T\\
\underline{u}^T\cdot\underline{A} &\ge \underline{c}^T + 2\cdot\underline{x}^T\cdot\underline{C}\\
\underline{u}^T\cdot\underline{b} &= z_2 \to \min
\end{aligned}
\qquad (3)
$$

gde je $\underline{c}^T + 2\cdot\underline{x}^T\cdot\underline{C}$ gradijentni vektor (ili gradijent) funkcije kriterijuma z, tj.

$$
\underline{c}^T + 2\cdot\underline{x}^T\cdot\underline{C} = \left[\frac{\partial z}{\partial x_1},\ \frac{\partial z}{\partial x_2},\ \ldots,\ \frac{\partial z}{\partial x_n}\right]
$$

2. Spajanjem primarnih i dualnih uslova u jedinstveni zadatak dobija se model kvadratnog programiranja

$$
\begin{aligned}
&\underline{x} \ge \underline{0},\quad \underline{u} \ge \underline{0} && \text{(a)}\\
&\underline{A}\cdot\underline{x} \le \underline{b} && \text{(b)}\qquad (4)\\
&2\cdot\underline{C}\cdot\underline{x} - \underline{A}^T\cdot\underline{u} \le -\underline{c} && \text{(c)}\\
&\underline{u}^T\cdot\underline{b} - (\underline{c}^T\cdot\underline{x} + \underline{x}^T\cdot\underline{C}\cdot\underline{x}) = z_3 \to \min && \text{(d)}
\end{aligned}
$$

Ako model ima moguće rešenje, tada postoji i optimalno rešenje, sa funkcijom kriterijuma jednakom nuli (vrednosti funkcija kriterijuma para primarnog-dualnog zadatka jednake su). Optimalno rešenje zadatka modela kvadratnog programiranja se dobija primenom simpleks algoritma; rešenje je ono koje zadovoljava kako primarna tako i dualna ograničenja.

Funkcija kriterijuma se modifikuje na sledeći način:

$$
\underline{A}\cdot\underline{x} + \underline{I}\cdot\underline{u}^d = \underline{b} \qquad /\cdot\underline{u}^T
$$

$$2\cdot\underline{x}^T\cdot\underline{C} - \underline{u}^T\cdot\underline{A} + \underline{I}\cdot\underline{x}^{dT} = -\underline{c}^T \quad /\cdot\underline{x}$$

$$\underline{u}^T\cdot\underline{A}\cdot\underline{x} + \underline{u}^T\cdot\underline{u}^d = \underline{u}^T\cdot\underline{b} \qquad +$$

$$2\cdot\underline{x}^T\cdot\underline{C}\cdot\underline{x} - \underline{u}^T\cdot\underline{A}\cdot\underline{x} + \underline{x}^{dT}\cdot\underline{x} = -\underline{c}^T\cdot\underline{x}$$

$$2\cdot\underline{x}^T\cdot\underline{C}\cdot\underline{x} + \underline{u}^T\cdot\underline{u}^d + \underline{x}^{dT}\cdot\underline{x} = \underline{u}^T\cdot\underline{b} - \underline{c}^T\cdot\underline{x} \qquad /+2\cdot\underline{c}^T\cdot\underline{x}$$

$$2\cdot(\underline{x}^T\cdot\underline{C}\cdot\underline{x} + \underline{c}^T\cdot\underline{x}) = \underline{u}^T\cdot\underline{b} + \underline{c}^T\cdot\underline{x} - \underline{u}^T\cdot\underline{u}^d - \underline{x}^{dT}\cdot\underline{x}$$

$$\underline{x}^T\cdot\underline{C}\cdot\underline{x}+\underline{c}^T\cdot\underline{x}=(1/2)\cdot(\underline{u}^T\cdot\underline{b}+\underline{c}^T\cdot\underline{x})-(1/2)\cdot(\underline{u}^T\cdot\underline{u}^d+\underline{x}^{dT}\cdot\underline{x})=z\rightarrow max \qquad \text{(e)}$$

Vrednost funkcije kriterijuma dobijena je kao jedna polovina izraza koji sadrži sve promenljive modela (4). U prvoj zagradi se nalaze linearni a u drugoj kvadratni članovi za koje se u slučaju komplementarnosti ostvaruje:

$$\underline{u}^T\cdot\underline{u}^d + \underline{x}^{dT}\cdot\underline{x} = 0$$

Polazna simpleks tabela koja sadrži ograničavajuće uslove (a), (b) i (c) i funkciju kriterijuma

$$(1/2)\cdot(\underline{u}^T\cdot\underline{b} + \underline{c}^T\cdot\underline{x}) = z(4) \rightarrow max \qquad \text{(f)}$$

je sledeća:

	$\underline{x}^T$	$\underline{u}^T$	
$\underline{u}^d$	$\underline{A}$	$\underline{0}$	$\underline{b}$
$\underline{x}^d$	$2\cdot\underline{C}$	$-\underline{A}^T$	$-\underline{c}$
	$(1/2)\cdot\underline{c}^T$	$(1/2)\cdot\underline{b}^T$	0

U gornjoj tabeli se nalaze sledeći vektori:

$\underline{x}_t = [x_1, x_2, ..., x_n]$ vektor primarnih promenljivih

$\underline{u}_t = [u_1, u_2, ..., u_m]$ vektor dualnih promenljivih

$$\underline{u}^d = \begin{bmatrix} u_1^d \\ u_2^d \\ \cdots \\ u_m^d \end{bmatrix}$$ vektor dopunskih promenljivih za blok primarnih uslova

$$\underline{x}^d = \begin{bmatrix} x_1^d \\ x_2^d \\ \cdots \\ x_n^d \end{bmatrix}$$ vektor dopunskih promenljivih za blok dualnih uslova

Kriterijumi optimalnosti

- Transformisani oblik poslednje kolone mora biti nenegativan: $\underline{b}' \geq \underline{0}$
- U optimalnoj tabeli bitan je položaj promenljivih (što proizilazi iz osnovne teorije linearnog programiranja), i to: ako je x_j bazna, tada x_j^d obavezno mora biti vanbazna promenljiva i obratno; ovo važi za sve primarne i dopunske promenljive za dual, a isto tako i za parove dualnih i dopunskih promenljivih za primarni blok ograničenja. Znači, u optimalnoj tabeli niti u bazi niti van baze istovremeno se ne nalazi par jedne te iste promenljive. Parovi o kojima se radi su, dakle:

  u_i sa u_i^d, $i=1,2,...,m$

  x_j sa x_j^d, $j=1,2,...,n$

Napomene

- Formiranje dualnih uslova sledi tok pridruživanja duala u linearnom programiranju.
- Iz tabele se može izostaviti red funkcije kriterijuma.
- Uslove oblika ≥ treba pomnožiti sa -1.
- Nova tabela se dobija elementarnom baznom transformacijom.
- Kod izbora ishodnog elementa se analizira kompletna matrica , i po mogućstvu se bira elemenat sa relacije $u_i - u_i^d$ ili $x_j^d - x_j$, i vodi se računa o potrebi korekcije negativnih elemenata u poslednjoj koloni.
- U optimalnoj tabeli sve vanbazne promenljive su vrednosti nula, a za bazne promenljive (primarne, dualne i dopunske) vrednosti se nalaze u poslednjoj koloni.

PRIMER 84. U jednoj fabrici proizvode se proizvodi A, B i C, pod sledećim uslovima:

a) u proizvodnji radi 1200 radnika, koje treba sve zaposliti, a moguće je angažovati, po potrebi, i dodatnu radnu snagu; normativi proizvodnje su angažovanje po jednom komadu proizvoda, redom, dva, četiri, odnosno dva radnika

b) kapacitete mašina M_1 i M_2, na kojima se obrađuju proizvodi, kao i odgovarajuće tehničke koeficijente pokazuje sledeća tabela:

	Tehnički koeficijenti (čas/kom.)			
Mašine	A	B	C	Kapaciteti (čas)
M_1	6	3	1	2100
M_2	1	1	1	360

c) troškovi proizvodnje se aproksimiraju funkcijom:

$$v = 200 \cdot x_1 + 0,5 \cdot x_2^2 - x_2 + 600 x_3$$

gde x_j, $j=1,2,3$ označava broj komada A, B i C, respektivno.

Odredite optimalni asortiman linearnom aproksimacijom, birajući tri jednaka intervala kod linearizacije!

R 84. Model:

$$x_1,\ x_2,\ x_3 \geq 0$$
$$2x_1 + 4x_2 + 2x_3 \geq 1200 \quad (1)$$
$$6x_1 + 3x_2 + x_3 \leq 2100 \quad (2)$$
$$x_1 + x_2 + x_3 \leq 360 \quad (3)$$
$$200x_1 + 0{,}5x_2^2 - x_2 + 600x_3 = v \rightarrow \min$$

Postupak linearizacije funkcije $f(x_2) = 0{,}5x_2^2 - x_2$

Neka su $x_1=0$ i $x_3=0$, tada je iz (2) i (3):

$3x_2 \leq 2100$, sledi $x_2 \leq 700$

$x_2 \leq 360$

znači, x_2 je najviše 360, tj, važi $0 \leq x_2 \leq 360$. Promenljivu x_2 podelimo na tri dela:

$x_2 = x_{21} + x_{22} + x_{23}$

i dati interval $[0,\ 360]$ na tri jednaka podintervala:

$[0,\ 120]$, $[120,\ 240]$ i $[240,\ 360]$

Vrednosti funkcije $f(x_2)$ za granice podintervala su:

$f(0)=0$, $f(120)=7080$, $f(240)=28560$, $f(360)=64440$.

Koeficijenti u linearizovanoj funkciji su:

$$c_{21} = \frac{7080 - 0}{120 - 0} = 59$$
$$c_{22} = \frac{28560 - 7080}{240 - 120} = 179$$
$$c_{23} = \frac{64440 - 28560}{360 - 240} = 299$$

Uvedene promenljive važe za odgovarajuće podintervale:

$$x_{21} \leq 120 = 120 - 0$$
$$x_{22} \leq 120 = 240 - 120$$
$$x_{23} \leq 120 = 360 - 240$$

Linearizovani oblik modela:

$$\begin{aligned}
&x_1,\ x_{21},\ x_{22},\ x_{23},\ x_3 \geq 0\\
&2x_1 + 4x_{21} + 4x_{22} + 4x_{23} + 2x_3 \geq 1200\\
&6x_1 + 3x_{21} + 3x_{22} + 3x_{23} + x_3 \leq 2100\\
&x_1 + x_{21} + x_{22} + x_{23} + x_3 \leq 360\\
&x_{21} \leq 120\\
&x_{22} \leq 120\\
&x_{23} \leq 120\\
&200x_1 + 59x_{21} + 179x_{22} + 299x_{23} + 600x_3\ v \rightarrow \min
\end{aligned}$$

	x_1	x_{21}	x_{22}	x_{23}	x_3	
d_1	-2	-4	-4	-4	-2	-1200
d_2	6	3	3	3	1	2100
d_3	1	1	1	1	1	360
d_4	0	**(1)**	0	0	0	120
d_5	0	0	1	0	0	120
	-200	-59	-179	-299	-600	0
	x_1	d_4	x_{22}	x_{23}	x_3	
d_1	-2	4	-4	-4	-2	-720
d_2	6	-3	3	3	1	1740
d_3	1	-1	1	1	1	240
x_{21}	0	1	0	0	0	120
d_5	0	0	**(1)**	0	0	120
	-200	59	-179	-299	-600	7080
	x_1	d_4	d_5	x_{23}	x_3	
d_1	-2	4	4	**(-4)**	-2	-240
d_2	6	-3	-3	3	1	1380
d_3	1	-1	-1	1	1	120
x_{21}	0	1	0	0	0	120
x_{22}	0	0	1	0	0	120
	-200	59	179	-299	-600	28560
	x_1	d_4	d_5	d_1	x_3	
x_{23}	1/2	-1	-1	-1/4	1/2	60
d_2	9/2	0	0	3/4	-1/2	1200
d_3	1/2	0	0	1/4	1/2	60
x_{21}	0	1	0	0	0	120
x_{22}	0	0	1	0	0	120
	-101/2	-240	-120	-299/4	-901/2	46500

Rešenje: $x_1=0$, $x_{21}=120$, $x_{22}=120$, $x_{23}=60$, sledi $x_2=300$, $x_3=0$, $v=46500$.

Analiza rešenja

Potrebno je proizvesti 300 komada proizvoda B, čime se aproksimira optimum. U ovom slučaju troškovi iznose 46500 novčanih jedinica. Uposleno je tačno 1200 radnika (ograničenje (1)), na mašini M_1 slobodan kapacitet je 1200 časova (ograničenje (2)), a na mašini M_2 60 časova (ograničenje (3)).

PRIMER 85. Jedna fabrika proizvodi artikle A_i (i=1,2,3,4) koji prolaze kroz dve faze obrade na mašinama M_1 i M_2, i za koje se koristi sirovina S. Tehnički koeficijenti i kapaciteti su sledeći:

Izvori	Tehnički koeficijenti A_1	A_2	A_3	A_4	Kapaciteti
S (kg/kom.)	1	2	3	1	neograničeno
M_1 (čas/kom.)	2	1	1	2	7000 časova

M_2 (čas/kom.)	1 6 4 1	4200 časova

Odredite godišnji asortiman proizvodnje uz minimalne troškove! Funkcija troškova je: $0,5x_1^2 + 2x_1 + 3500x_2 + 6000x_3 + 3200x_4 = z$

gde x_i označava broj komada A_i, $i=1,2,3,4$.

Pored datih uslova treba udovoljiti i sledećim zahtevima:

a) od sirovine S treba preraditi najmanje 3200 kg

b) kapacitete mašine M_1 treba iskoristiti 100%

c) kooperantima treba obezbediti najmanje 1000 komada A_4

d) kupci K_i, i=1,2,3,4,5,6 traže 400 komada, 1000 komada, 500 komada, 200 komada, 300 komada i 600 komada proizvoda A_1. Tražnji se ne mora udovoljiti, ali veće količine nije moguće plasirati.

Postavite model, izvršite linearnu aproksimaciju i postavite polaznu simpleks tabelu!

R 85. Model:

$$
\begin{aligned}
&x_1,\ x_2,\ x_3,\ x_4 \geq 0\\
&x_1 + 2x_2 + 3x_3 + x_4 \geq 3200\\
&2x_1 + x_2 + x_3 + 2x_4 = 7000\\
&x_1 + 6x_2 + 4x_3 + x_4 \leq 4200\\
&x_4 \geq 1000\\
&x_1 \leq 3000
\end{aligned}
$$

$$0,5x_1^2 + 2x_1 + 3500x_2 + 6000x_3 + 3200x_4 = v \rightarrow \min$$

Podaci za linearizaciju:

$$f(x_1) = 0,5x_1^2 + 2x_1, \quad 0 \leq x_1 \leq 3000$$

$$
\begin{array}{lll}
f(0) = 0 & & \\
f(1000) = 502000 & c_{11} = 502 & x_{11} \leq 1000\\
f(2000) = 2004000 & c_{12} = 1502 & x_{12} \leq 1000\\
f(3000) = 4506000 & c_{13} = 2502 & x_{13} \leq 1000
\end{array}
$$

Linearni oblik modela:

$$
\begin{aligned}
&x_{11},\ x_{12},\ x_{13},\ x_2,\ x_3,\ x_4 \geq 0\\
&x_{11} + x_{12} + x_{13} + 2x_2 + 3x_3 + x_4 \geq 3200\\
&2x_{11} + 2x_{12} + 2x_{13} + x_2 + x_3 + 2x_4 = 7000\\
&x_{11} + x_{12} + x_{13} + 6x_2 + 4x_3 + x_4 \leq 4200\\
&x_4 \geq 1000\\
&x_{11} \leq 1000\\
&x_{12} \leq 1000\\
&x_{13} \leq 1000
\end{aligned}
$$

$$502x_{11}+1502x_{12}+2502x_{13}+3500x_2+6000x_3+3200x_4 = v \rightarrow \min$$

Uvodi se smena $x_4=1000+y_4$

	x_{11}	x_{12}	x_{13}	x_2	x_3	y_4	
d_1	-1	-1	-1	-2	-3	-1	-2200
v_2	2	2	2	1	1	2	5000
d_3	1	1	1	6	4	1	3200
d_4	1	0	0	0	0	0	1000
d_5	0	1	0	0	0	0	1000
d_6	0	0	1	0	0	0	1000
	-502	-1502	-2502	-6000	-6000	-3200	3200000

PRIMER 86. Jedna fabrika proizvodi tri proizvoda (A, B, C) pod sledećim uslovima:

a) svaki proizvod se obrađuje na mašini čiji je kapacitet 36 časova, dok se po jedinici proizvoda angažuje 3 časa, 1 čas i 1 čas respektivno,

b) potrebno je preraditi najmanje 60 kg sirovine, koja se troši u količinama od 2 kg, 2 kg i 3 kg po komadu proizvoda A, B i C, respektivno,

c) Proizvoda C treba proizvesti najmanje toliko koliko od proizvoda A,

d) troškovi proizvodnje aproksimirani su funkcijom:

$$6x_1 + 2x_2^2 + x_2 + 3x_3^2 - x_3 = v$$

gde x_1, x_2 i x_3 označavaju količine proizvoda A, B i C, respektivno.

86.1. Postavite model programiranja uz cilj minimalnih ukupnih troškova proizvodnje!

86.2. Postavljeni model rešite primenom linearne aproksimacije, birajući tri jednaka podintervala!

86.3. Rešite model metodom kvadratnog programiranja!

R 86.1. Model:

$$x_1,\ x_2,\ x_3 \geq 0$$
$$3x_1 + x_2 + x_3 \leq 36$$
$$2x_1 + 2x_2 + 3x_3 \geq 60$$
$$x_1 + \quad - x_3 \leq 0$$
$$6x_1 + 2x_2^2 + x_2 + 3x_3^2 - x_3 = v \rightarrow \min$$

R 86.2. Linearni oblik modela:

$$x_1,\ x_{21},\ x_{22},\ x_{23},\ x_{31},\ x_{32},\ x_{33} \geq 0$$
$$3x_1 + x_{21} + x_{22} + x_{23} + x_{31} + x_{32} + x_{33} \leq 36$$
$$2x_1 + 2x_{21} + 2x_{22} + 2x_{23} + 3x_{31} + 3x_{32} + 3x_{33} \geq 60$$
$$x_1 - x_{31} - x_{32} - x_{33} \leq 0$$
$$x_{21} \leq 12$$
$$x_{22} \leq 12$$

$$x_{31} \leq 12$$
$$x_{32} \leq 12$$
$$6x_1 + 25x_{21} + 73x_{22} + 121x_{23} + 35x_{31} + 107x_{32} + 179x_{33} = v \rightarrow \min$$

	x_1	x_{21}	x_{22}	x_{23}	x_{31}	x_{32}	x_{33}	
d_1	3	1	1	1	1	1	1	36
d_2	**(−2)**	−2	−2	−2	−3	−3	−3	−60
d_3	1	0	0	0	−1	−1	−1	0
d_4	0	1	0	0	0	0	0	12
d_5	0	0	1	0	0	0	0	12
d_6	0	0	0	0	1	0	0	12
d_7	0	0	0	0	0	1	0	12
	−6	−25	−73	−121	−35	−107	−179	0
	d_2	x_{21}	x_{22}	x_{23}	x_{31}	x_{32}	x_{33}	
d_1	3/2	−2	−2	−2	−7/2	−7/2	−7/2	−54
x_1	−1/2	1	1	1	3/2	3/2	3/2	30
d_3	1/2	−1	−1	−1	−5/2	−5/2	−5/2	−30
d_4	0	1	0	0	0	0	0	12
d_5	0	0	1	0	0	0	0	12
d_6	0	0	0	0	1	0	0	12
d_7	0	0	0	0	0	1	0	12
	−3	−19	−67	−115	−26	−98	−170	180
	d_2	x_{21}	x_{22}	x_{23}	d_1	x_{32}	x_{33}	
x_{31}	−3/7	4/7	4/7	4/7	−2/7	1	1	108/7
x_1	1/7	1/7	1/7	1/7	3/7	0	0	48/7
d_3	−4/7	3/7	3/7	3/7	−5/7	0	0	60/7
d_4	0	1	0	0	0	0	0	12
d_5	0	0	1	0	0	0	0	12
d_6	3/7	−4/7	−4/7	−4/7	2/7	−1	−1	−24/7
d_7	0	0	0	0	0	1	0	12
	−99/7	−29/7	−365/7	−701/7	−52/7	−72	−144	4068/7
	x_{22}	d_4	d_1	x_{23}	d_2	x_{32}	x_{33}	
x_{31}	0	1	0	0	0	0	0	12
x_1	1/4	1/4	0	0	1/2	−1/4	−1/4	6
d_3	−1/4	3/4	0	0	−1/2	−3/4	−3/4	6
d_4	3/4	7/4	−1	−1	1/2	−7/4	−7/4	6
d_5	0	0	1	0	0	0	0	6
x_{21}	−3/4	−7/4	1	1	−1/2	7/4	7/4	6
d_7	0	0	0	0	0	1	0	12
	−69/4	−29/4	−48	−96	−19/2	−259/4	−547/4	606

Rešenje:

$x_1=6,\ x_{21}=6,\ x_{22}=0,\ x_{23}=0,\ x_{31}=12,\ x_{32}=0,\ x_{33}=0$, tj.

$x_1 = 6,\ x_2 = 6,\ x_3 = 12,\ v = 606.$

Prema ovom programu treba proizvesti 6 jedinica A, 6 jedinica B i 12 jedinica C. Aproksimativni ukupni troškovi iznose 606 jedinica. Realizacijom ovakvog proizvodnog programa kapacitet mašine će biti 100% iskorišćen i biće prerađeno

60 kg sirovine.

R 86.3. Prvi parcijalni izvodi funkcije kriterijuma:

$$\frac{\partial v}{\partial x_1} = 6 \qquad \frac{\partial v}{\partial x_2} = 4x_2 + 1 \qquad \frac{\partial v}{\partial x_3} = 6x_3 - 1$$

Sistem primarnih ograničenja:

$$\begin{aligned}
-3x_1 - x_2 - x_3 &\geq -36 \\
2x_1 + 2x_2 + 3x_3 &\geq 60 \\
-x_1 + x_3 &\geq 0
\end{aligned}$$

Dualna ograničenja su:

$$\begin{aligned}
-3u_1 + 2u_2 - u_3 &\leq 6 \\
-u_1 + 2u_2 &\leq 4x_2 + 1 \\
-u_1 + 3u_2 + u_3 &\leq 6x_3 - 1
\end{aligned}$$

Kompletan model:

$$x_1,\ x_2,\ x_3,\ u_1,\ u_2,\ u_3 \geq 0$$

$$\begin{aligned}
3x_1 + x_2 + x_3 &\leq 36 \\
-2x_1 - 2x_2 - 3x_3 &\leq -60 \\
x_1 - x_3 &\leq 0 \\
-3u_1 + 2u_2 - u_3 &\leq 6 \\
-4x_2 - u_1 + u_2 &\leq 1 \\
-6x_3 - u_1 + 3u_2 + u_3 &\leq -1
\end{aligned}$$

	x_1	x_2	x_3	u_1	u_2	u_3	
u_1^d	3	1	1	0	0	0	36
u_2^d	–2	**(–2)**	–3	0	0	0	–60
u_3^d	1	0	–1	0	0	0	0
x_1^d	0	0	0	–3	2	–1	6
x_2^d	0	–4	0	–1	2	0	1
x_3^d	0	0	–6	–1	3	1	–1
	x_1	u_2^d	x_3	u_1	u_2	u_3	
u_1^d	2	1/2	–1/2	0	0	0	6
x_2	1	–1/2	3/2	0	0	0	30
u_3^d	1	0	–1	0	0	0	0
x_1^d	0	0	0	–3	**(2)**	–1	6
x_2^d	4	–2	6	–1	2	0	121
x_3^d	0	0	–6	–1	3	1	–1
	x_1	u_2^d	x_3	u_1	x_1^d	u_3	
u_1^d	2	1/2	–1/2	0	0	0	6
x_2	1	–1/2	3/2	0	0	0	30

u_3^d	**(1)**	0	–1	0	0	0	0
u_2	0	0	0	–3/2	1/2	–1/2	3
x_2^d	4	–2	6	2	–1	1	115
x_3^d	0	0	–6	7/2	–3/2	5/2	–10

	u_3^d	u_2^d	x_3	u_1	x_1^d	u_3	
u_1^d	–2	1/2	**(3/2)**	0	0	0	6
x_2	–1	–1/2	5/2	0	0	0	30
x_1	1	0	–1	0	0	0	0
u_2	0	0	0	–3/2	1/2	–1/2	3
x_2^d	–4	–2	10	2	–1	1	115
x_3^d	0	0	–6	7/2	–3/2	5/2	–10

	u_3^d	u_2^d	u_1^d	u_1	x_1^d	u_3	
x_3	–4/3	132	2/3	0	0	0	4
x_2	7/3	–4/3	–5/3	0	0	0	20
x_1	–1/3	1/3	2/3	0	0	0	4
u_2	0	0	0	3/2	1/2	–1/2	3
x_2^d	28/3	–16/3	–20/3	2	–1	1	75
x_3^d	–8	2	4	**(7/2)**	–3/2	5/2	14

	u_3^d	u_2^d	u_1^d	x_3^d	x_1^d	u_3	
x_3	–4/3	132	2/3	0	0	0	4
x_2	7/3	–4/3	–5/3	0	0	0	20
x_1	–1/3	1/3	2/3	0	0	0	4
u_2	–24/7	6/7	12/7	3/7	–1/7	4/7	9
x_2^d	**(292/21)**	–136/21	–138/21	–4/7	–1/7	–1/7	67
u_1	–16/7	4/7	8/7	2/7	–3/7	5/7	4

	x_2^d	u_2^d	u_1^d	x_3^d	x_1^d	u_3	
x_3							3044/292
x_2							2557/292
x_1							1637/292
u_2							7452/292
u_3^d							1407/292
u_1							4384/292

Rešenje:

$x_1 = 5,61$ $\qquad x_1^d = 0$

$x_2 = 8,75$ $\qquad x_2^d = 0$

$x_3 = 10,42$ $\qquad x_3^d = 0$

$$u_1 = 15{,}01 \qquad u_1^d = 0$$
$$u_2 = 25{,}52 \qquad u_2^d = 0$$
$$u_3 = 0 \qquad u_3^d = 4{,}81$$
$$v = 511{,}20$$

Treći primarni uslov se ne ostvaruje u vidu jednakosti, razlika u obimu proizvodnje proizvoda C i A je 4,81 jedinica ($u_3^d = 4{,}81$), odnosno, $x_3 - x_1 = 10{,}42 - 5{,}61 = 4{,}81$.

Prvi i drugi primarni uslov su ostvareni u vidu jednakosti ($u_1^d = 0$ i $u_2^d = 0$), što znači da se kapacitet mašine koristi 100% i prerađuje se tačno 60 kg sirovine.

Dualni uslovi su takođe ostvareni u vidu jednakosti ($x_1^d = 0$, $x_2^d = 0$, $x_3^d = 0$). Vrednost funkcije kriterijuma je 511,20.

PRIMER 87. Rešite sledeći model primenom metoda kvadratnog programiranja:

$$x_1,\ x_2,\ x_3 \geq 0$$
$$2x_1 + 3x_2 + x_3 \leq 30$$
$$x_1 + 2x_2 + 2x_3 \leq 20$$
$$4x_1 - 6x_2 + x_1^2 + 3x_3^2 + 6x_1x_2 + 4x_1x_3 + 2x_2x_3 = z \rightarrow \max$$

R 87. Elementi gradijentnog vektora funkcije kriterijuma su:

$$\frac{\partial z}{\partial x_1} = 4 + 2x_1 + 6x_2 + 4x_3$$
$$\frac{\partial z}{\partial x_2} = -6 + 6x_1 + 2x_3$$
$$\frac{\partial z}{\partial x_3} = 6x_3 + 4x_1 + 2x_2$$

što je u matričnom obliku: $\nabla z = \begin{bmatrix} 4 & 2 & 6 & 4 \\ -6 & 6 & 0 & 2 \\ 0 & 4 & 2 & 6 \end{bmatrix}$

Sistem dualnih ograničenja formiran dodeljivanjem u_1 i u_2 redom prvom i drugom primarnom ograničenju (dualno ograničenje formirano je po kolonama primarnih ograničenja, a desne strane su prvi parcijalni izvodi funkcije kriterijuma):

$$u_1,\ u_2 \geq 0$$
$$2u_1 + u_2 \geq 4 + 2x_1 + 6x_2 + 4x_3$$
$$3u_1 + 2u_2 \geq -6 + 6x_1 + 2x_3$$
$$u_1 + 2u_2 \geq \square \quad 4x_1 + 2x_2 + 6x_3$$

Sistem primarnih i dualnih ograničenja u sređenom obliku je:

$$x_1,\ x_2,\ x_3,\ u_1,\ u_2 \geq 0$$
$$2x_1 + 3x_2 + x_3 \leq 30$$
$$x_1 + 2x_2 + 2x_3 \leq 20$$

$$2x_1 + 6x_2 + 4x_3 - 2u_1 - u_2 \le -4$$
$$6x_1 + 2x_3 - 3u_1 - 2u_2 \le 6$$
$$4x_1 + 2x_2 + 6x_3 - u_1 - 2u_2 \le 0$$

dok je funkcija kriterijuma koja daje istu vrednost kao i kvadratna funkcija primarnog modela:

$$0,5\cdot(4x_1-6x_2) + 0,5\cdot(30u_1+20u_2) = 2x_1-3x_2+15u_1+10u_2 = z \to \max$$

	x_1	x_2	x_3	u_1	u_2	
u_1^d	2	3	1	0	0	30
u_2^d	1	2	2	0	0	20
x_1^d	2	6	4	-2	**(-1)**	-4
x_2^d	6	0	2	-3	-2	6
x_3^d	4	2	6	-1	-2	0
	2	-3	0	15	10	0
	x_1	x_2	x_3	u_1	x_1^d	
u_1^d	2	3	1	0	0	30
u_2^d	**(1)**	2	2	0	0	20
u_2	-2	-6	-4	2	-1	4
x_2^d	2	-12	-6	1	-2	14
x_3^d	0	-10	-2	3	-2	8
	22	57	40	-5	10	-40

	u_2^d	x_2	x_3	u_1	x_1^d	
u_1^d	-2	-1	**(-3)**	0	0	-10
x_1	1	2	2	0	0	20
u_2	2	-2	0	2	-1	44
x_2^d	-2	-16	-10	1	-2	-26
x_3^d	0	-10	-2	3	-2	8
	-22	13	-4	-5	10	-480
	u_2^d	x_2	u_1^d	u_1	x_1^d	

x_3	2/3	1/3	-1/3	0	0	10/3
x_1	-1/3	4/3	2/3	0	0	40/3
u_2	2	-2	0	2	-1	44
x_2^d	14/3	-38/3	-10/3	1	-2	22/3
x_3^d	4/3	-28/3	-2/3	**(3)**	-2	44/3
	-58/3	43/3	-4/3	-5	-10	-1400/3
	u_2^d	x_2	u_1^d	x_3^d	x_1^d	
x_3	2/3	1/3	-1/3	0	0	10/3
x_1	-1/3	4/3	2/3	0	0	40/3
u_2	10/9	38/9	4/9	-2/3	1/3	308/9
x_2^d	38/9	-86/9	-28/9	-1/3	-4/3	22/9
u_1	4/9	-28/9	-2/9	1/3	-2/3	44/9
	-154/9	-4/3	-22/9	5/3	-40/3	-3980/9

Optimalno rešenje:

$x_1 = 40/3 \qquad x_1^d = 0$

$x_2 = 0 \qquad x_2^d = 22/9$

$x_3 = 10/3 \qquad x_3^d = 0$

$u_1 = 44/9 \qquad u_1^d = 0$

$u_2 = 308/9 \qquad u_2^d = 0$

$z_{max} = 442,2$

PRIMER 88. Za proizvodnju proizvoda A, B i C potrebno je preraditi dnevno najmanje 8 jedinica sirovine S. Proizvodi se obrađuju na postrojenju P čiji je dnevni kapacitet 9 časova. Tehnički koeficijenti su sledeći:

		A	B	C
Sirovina S	(jedinica/kom.)	1,0	0,5	1,5
Postrojenje P	(čas/kom.)	0,5	1,0	0,5

Odredite dnevni plan proizvodnje ako je funkcija kriterijuma sledećeg oblika:

$$x_1^2 - x_1 + x_2^2 + 30x_3 = v \rightarrow \min$$

gde x_i, $i=1,2,3$ označava broj komada A, B i C, respektivno.

88.1. Odredite aproksimativno rešenje!

88.2. Rešite zadatak metodom kvadratnog programiranja!

R 88.1. Model:

$$x_1,\ x_2,\ x_3 \geq 0$$
$$x_1 + 0{,}5x_2 + 1{,}5x_3 \geq 8$$
$$0{,}5x_1 + x_2 + 0{,}5x_3 \leq 9$$
$$x_1^2 - x_1 + x_2^2 + 30x_3 = v \rightarrow \min$$

Linearizacija:

Podaci za x_1: $f(x_1) = x_1^2 - x_1$ $\quad 0 \leq x_1 \leq 18 \quad x_1 = x_{11} + x_{12}$

$f(0) = 0$

$f(9) = 72 \quad c_{11} = 8 \quad x_{11} \leq 9$

$f(18) = 306 \quad c_{12} = 26 \quad x_{12} \leq 9$

Podaci za x_2: $f(x_2) = x_2^2$ $\quad 0 \leq x_2 \leq 9 \quad x_2 = x_{21} + x_{22}$

$f(0) = 0$

$f(5) = 25 \quad c_{21} = 5 \quad x_{21} \leq 5$

$f(9) = 81 \quad c_{12} = 14 \quad x_{12} \leq 4$

Linearni oblik modela:

$$x_{11},\ x_{12},\ x_{21},\ x_{22},\ x_3 \geq 0$$
$$x_{11} + x_{12} + 0{,}5x_{21} + 0{,}5x_{22} + 1{,}5x_3 \geq 8$$
$$0{,}5x_{11} + 0{,}5x_{12} + x_{21} + x_{22} + 0{,}5x_3 \leq 9$$
$$x_{11} \leq 9$$
$$x_{12} \leq 9$$
$$x_{21} \leq 5$$
$$x_{22} \leq 4$$
$$8x_{11} + 26x_{12} + 5x_{21} + 14x_{22} + 30x_3 = v \rightarrow \min$$

	x_{11}	x_{12}	x_{21}	x_{22}	x_3	
d_1	**(-1)**	-1	-1/2	-1/2	-3/2	-8
d_2	1/2	1/2	1	1	1/2	9
d_3	1	0	0	0	0	9
d_4	0	1	0	0	0	9
d_5	0	0	1	0	0	5
d_6	0	0	0	1	0	4
	-8	-26	-5	-14	-30	0
	d_1	x_{12}	x_{21}	x_{22}	x_3	
x_{11}	-1	1	1/2	1/2	3/2	8
d_2	1/2	0	3/4	3/4	-1/4	5
d_3	1	-1	-1/2	-1/2	-3/2	1
d_4	0	1	0	0	0	9
d_5	0	0	1	0	0	5
d_6	0	0	0	1	0	4
	-8	-18	-1	-10	-18	64

Rešenje:

$x_{11} = 8 \quad x_{12} = 0 \quad x_{21} = 0 \quad x_{22} = 0 \quad x_3 = 0 \quad v = 64$

Analiza rešenja: Potrebno je proizvesti 8 komada proizvoda A. Očekivani aproksimativni troškovi iznose 64 jedinice. Na postrojenju P ostaće neiskorišćeno 5 časova, dok će se od sirovine S preraditi tražena minimalna količina od 8 jedinica.

R 88.2. Parcijalni izvodi funkcije kriterijuma su:

$$\frac{\partial v}{\partial x_1} = 2x_1 - 1 \quad \frac{\partial v}{\partial x_2} = 2x_2 \quad \frac{\partial v}{\partial x_3} = 30$$

Sistem primarnih ograničenja:

$$\begin{aligned} x_1 + 0{,}5x_2 + 1{,}5x_3 &\geq 8 \\ -0{,}5x_1 - x_2 - 0{,}5x_3 &\geq -9 \end{aligned}$$

Sistem dualnih ograničenja:

$$\begin{aligned} u_1 - 0{,}5u_2 &\leq 2x_1 - 1 \\ 0{,}5u_1 - u_2 &\leq 2x_2 \\ 1{,}5u_1 - 0{,}5u_2 &\leq 30 \end{aligned}$$

Model kvadratnog programiranja:

$$x_1,\ x_2,\ x_3,\ u_1,\ u_2 \geq 0$$

$$\begin{aligned} -x_1 - 0{,}5x_2 - 1{,}5x_3 &\leq -8 \\ 0{,}5x_1 + x_2 + 0{,}5x_3 &\leq 9 \\ -2x_1 + u_1 - 0{,}5u_2 &\leq -1 \\ -2x_2 + 0{,}5u_1 - u_2 &\leq 0 \\ 1{,}5u_1 - 0{,}5u_2 &\leq 30 \end{aligned}$$

	x_1	x_2	x_3	u_1	u_2	
u_1^d	-1	-1/2	-3/2	0	0	-8
u_2^d	1/2	1	1/2	0	0	9
x_1^d	(-2)	0	0	1/2	-1	0
x_2^d	0	-2	0	1/2	-1	0
x_3^d	0	0	0	3/2	-1/2	30
	x_1^d	x_2	x_3	u_1	u_2	
u_1^d	-1/2	-1/2	-3/2	(-1/2)	1/4	-15/2
u_2^d	1/4	1	1/2	1/4	-1/8	35/4
x_1	-1/2	0	0	-1/2	1/4	1/2
x_2^d	0	-2	0	1/2	-1	0
x_3^d	0	0	0	3/2	-1/2	30
	x_1^d	x_2	x_3	u_1^d	u_2	
u_1	1	1	3	-2	-1/2	15
u_2^d	0	3/4	-1/4	1/2	0	5
x_1	0	1/2	3/2	-1	0	8
x_2^d	-1/2	(-5/2)	-3/2	1	-3/4	-15/2
x_3^d	-3/2	-3/2	-9/2	3	1/4	15/2
	x_1^d	x_2^d	x_3	u_1^d	u_2	

u_1	4/5	2/5	12/5	-8/5	-4/5	12
u_2^d	-3/20	3/10	-7/10	4/5	-9/40	11/4
x_1	-1/10	1/5	6/5	-4/5	-3/20	13/2
x_2	1/5	-2/5	3/5	-2/5	3/10	3
x_3^d	-6/5	-3/5	-18/5	12/5	7/10	12

Rešenje:

$x_1 = 13/2 \qquad x_1^d = 0$

$x_2 = 3 \qquad x_2^d = 0$

$x_3 = 0 \qquad x_3^d = 12$

$u_1 = 12 \qquad u_1^d = 0$

$u_2 = 0 \qquad u_2^d = 11/4$

$v = 44,75$

PRIMER 89. Jedna fabrika proizvodi tri proizvoda (A, B i C) pod sledećim uslovima:

a) Svaki proizvod se obrađuje na mašini M ukupnog kapaciteta od 18 časova, sa utroškom mašinskog vremena od, redom 3 časa, 1 časa i 1 časa po komadu proizvoda

b) Raspoložive količine sirovine S od 90 kg treba 100% utrošiti. Za 1 komad proizvoda A, B i C troši se 2 kg, 3 kg i 3 kg sirovine S, respektivno

c) Količina proizvoda A može biti najviše toliko koliko je količina proizvoda C

d) Troškovi proizvodnje su aproksimirani funkcijom

$12x_1+2x_2^2+10x_3$, gde su x_1, x_2 i x_3 količine A, B i C.

Postavite model, izvršite linearizaciju funkcije kriterijuma birajući tri jednaka intervala, i nađite jedno moguće rešenje!

R 89. Model: $x_1, x_2, x_3 \geq 0$

$$
\begin{aligned}
3x_1 + x_2 + x_3 &\leq 18\\
2x_1 + 3x_2 + 3x_3 &= 90\\
x_1 - x_3 &\leq 0\\
12x_1 + 2x_2^2 + 10x_3 &= v \rightarrow \min
\end{aligned}
$$

Linearizacija:

$f(x_2) = 2x_2^2 \qquad 0 \leq x_2 \leq 18 \qquad x_2 = x_{21} + x_{22} + x_{23}$

$f(0) = 0$

$f(6) = 72 \qquad c_{21} = 72/6 = 12 \qquad x_{21} \leq 6$

$f(12) = 288 \qquad c_{22} = 216/6 = 36 \qquad x_{22} \leq 6$

$f(18) = 648 \qquad c_{23} = 360/6 = 60 \qquad x_{23} \leq 6$

Linearni oblik modela:

$x_1, x_{21}, x_{22}, x_{23}, x_3 \geq 0$

$$
\begin{aligned}
3x_1 + x_{21} + x_{22} + x_{23} + x_3 &\leq 18\\
2x_1 + 3x_{21} + 3x_{22} + 3x_{23} + 3x_3 &= 90\\
x_1 - x_3 &\leq 0\\
x_{21} &\leq 6
\end{aligned}
$$

$$x_{22} \quad \leq 6$$

$$x_{23} \quad \leq 6$$

$$12x_1 + 12x_{21} + 36x_{22} + 60x_{23} + 10x_3 = v \rightarrow \min$$

	x_1	x_{21}	x_{22}	x_{23}	x_3	
d_1	3	1	1	1	1	18
v_2	2	3	3	3	3	90
d_3	1	0	0	0	-1	0
d_3	1	0	0	0	0	6
d_3	0	1	0	0	0	6
d_3	0	0	1	0	0	6
	-12	-12	-36	-60	-10	0

Sistem ograničavajućih uslova nije konzistentan, ne postoji moguće rešenje. Na mašini M može se preraditi najviše 54 kg sirovine S, znači nije moguće utrošiti ukupne zalihe od 90 kg.

PRIMER 90. U jednoj fabrici proizvode se proizvodi P_1, P_2 i P_3, pod sledećim uslovima:

a) za proizvodnju ovih proizvoda potrebno je utrošiti dnevno najmanje 100 kg sirovine, dok se po jednom komadu proizvoda troši, redom, 4 kg, 1 kg i 7 kg;

b) mašina M se dnevno može koristiti najviše u dve smene po 8 časova; za to vreme proizvodi se ili 5 komada P_1 ili 45 komada P_3; proizvod P_2 se ne obrađuje na ovoj mašini;

c) od proizvoda P_2 potrebno je za 5 komada više proizvesti nego od P_3.

Odredite dnevni plan proizvodnje – koristite metod linearne aproksimacije - ako je funkcija kriterijuma sledećeg oblika:

$$x_1 \cdot (5 - x_1) + 2x_2 + 3x_3 = v \rightarrow \min$$

R 90. Neka je x_i broj komada P_i (i=1,2,3). Model:

$$x_1,\ x_2,\ x_3 \geq 0$$

$$4x_1 + x_2 + 7x_3 \geq 100$$

$$(16/5)x_1 + (16/45)x_3 \leq 16$$

$$x_2 - x_3 = 5$$

$$5x_1 - x_1^2 + 2x_2 + 3x_3 = v \rightarrow \min$$

Nelinearni deo funkcije kriterijuma $f(x_1)=5x_1-x_1^2$ ima maksimum, a traži se minimum funkcije kriterijuma, zato se optimum za dati model ne može utvrditi linearnom aproksimacijom i primenom simpleks algoritma.

PRIMER 91. Za jednu fabriku treba utvrditi optimalni plan proizvodnje za proizvode A, B i C. O uslovima proizvodnje i prodaje prikupljeni su sledeći podaci:

USLOVI PROIZVODNJE

Mašine	Tehnički koeficijenti (čas/kom.)			Kapacitet (čas)
	A	B	C	
M_1	3	1	2	360
M_2	1	1	1	250

USLOVI PRODAJE

Proizvod A		Proizvod B		Proizvod C	
Količina	Cena	Količina	Cena	Količina	Cena
(komada)	(n.j.)	(komada)	(n.j.)	(komada)	(n.j.)
0 - 20	240	0 - 100	210	0 - 50	300
21 - 60	200	101 - 150	180	51 - 100	250
61 - ∞	30	151 - ∞	100	101 - ∞	100

Postavite model!

R 91. Neka je x_{ij} broj komada i-tog proizvoda po j-toj ceni, $i,j=1,2,3$. Model:

$$
\begin{array}{l}
x_{11},\ x_{12},\ x_{13},\ x_{21},\ x_{22},\ x_{23},\ x_{31},\ x_{32},\ x_{33} \geq 0 \\
3x_{11} + 3x_{12} + 3x_{13} + x_{21} + x_{22} + x_{23} + 2x_{31} + 2x_{32} + 2x_{33} \leq 360 \\
x_{11} + x_{12} + x_{13} + x_{21} + x_{22} + x_{23} + x_{31} + x_{32} + 2x_{33} \leq 250 \\
x_{11} \leq 20 \\
x_{12} \leq 40 \\
x_{21} \leq 100 \\
x_{22} \leq 50 \\
x_{31} \leq 50 \\
x_{32} \leq 50 \\
240x_{11}+200x_{12}+30x_{13}+210x_{21}+180x_{22}+100x_{23}+300x_{31}+250x_{32}+100x_{33} = z \to \max
\end{array}
$$

2. ZADATAK

Jedna fabrika proizvodi tri artikla (A_1, A_2 i A_3). Tehnički koeficijenti u vezi sa mašinama i sirovinom dati su sledećom tabelom:

IZVORI ENERGIJE	TEHNI^KI KOEFICIJENTI			KAPACITETI
	A_1	A_2	A_3	
Mašina I (čas/jedinica)	1	6	1	18
Mašina II (čas/jedinica)	3	6	1	70
Sirovina (kg/jedinica)	2	2	1	neograničeno

Pri utvrđivanju dnevnog plana proizvodnje treba je uzeti u obzir i sledeće uslove:

a) Dnevno treba preraditi najmanje 25 kg sirovine

b) Funkcija troškova, čiji se minimum traži je: $2x_1^2 + x_1 + 50x_2 + 50x_3$,
gde x_i $(i=1,2,3)$ označava količine A_1, A_2 i A_3, respektivno
Odredite optimalni plan proizvodnje, birajući tri jednaka intervala kod linearizacije!

3. ZADATAK

Za fabriku F treba odrediti optimalni plan proizvodnje proizvoda A, B i C. Dati su sledeći podaci o uslovima proizvodnje i prodaje:

U S L O V I P R O I Z V O D N J E				
Mašine	Tehnički koeficijenti (čas/kom)			Kapaciteti
	A	B	C	
M_1	3	2	1	510 časova
M_2	2	1	3	590 časova

U S L O V I P R O D A J E					
A		B		C	
Količina	Cena	Količina	Cena	Količina	Cena
0- 30	240	0- 40	400	0- 50	360
31- 50	200	41-100	220	51-100	260
51- ∞	60	101- ∞	80	101- ∞	120

4. ZADATAK

Pogon za preradu povrća dnevno treba da preradi namanje 18 jedinica povrća u konzerve tipa A, B i C. Za proizvodnju svake jedinice ovih konzervi koristi se 1 jedinica, 3 jedinice i 2 jedinice datog povrća, respektivno. Uređaji fabrike rade po 24 časa dnevno, a angažuju se po 4 časa, 2 časa, odnosno, 2 časa po jedinici konzervi pojedinih tipova, respektivno. Utvrdite dnevni plan proizvodnje uz minimalne troškove, ako je funkcija troškova:

$$x_1^2 + 2x_1 + 24x_2 + 20x_3$$

gde x_i $(i=1,2,3)$ označava broj proizvedenih jedinica A, B i C. Kod linearizacije uzeti tri jednaka intervala!

5. ZADATAK

Za jednu fabriku treba sastaviti optimalni plan proizvodnje za tri proizvoda (A, B i C). Ograničavajući uslovi su sledeći:

a) U pogonu P_1 treba obraditi proizvode A i B. Obrada traje po jedan mašinski čas po komadu, dok je za ove proizvode rezervisan kapacitet od 200 časova koji se može koristiti u bilo kom stepenu

b) Sirovine S na zalihama ima 300 jedinica, ne mora se sva količina pogtrošiti, a za proizvode A, B i C troši se u količini od 1 jedinice, 1 jedinice i 2 jedinice po komadu, respektivno

c) Zbog tržišnih uslova treba proizvesti najmanje 10 komada proizvoda C, a plasirati se može najviše 60 komada proizvoda A

Odredite optimalni plan proizvodnje uz maksimalan prihod, čija je funkcija:

$$1000x_1 - x_1^2 + 920x_2 + 800x_3 = z$$

gde x_i ($i=1,2,3$) označava broj proizvedenih komada i-tog proizvoda. Kod linearizacije uzeti tri jednaka intervala!

6. ZADATAK

U jednoj fabrici proizvode se tri proizvoda (A, B i C), pod sledećim uslovima:

a) Količina proizvoda A može biti najviše 60 komada

b) Svaki proizvod se obrađuje na mašini M ukupnog kapaciteta 360 časova, sa utroškom redom: 2 časa, 2 časa i 6 časova po komadu proizvoda.

c) Potrebno je preraditi tačno 180 kg sirovine S. Za jedan komad proizvoda troši se redom 6 kg, 6 kg i 4 kg sirovine.

d) Troškovi proizvodnje su aproksimirani funkcijom: $4x_1^2 - 2x_1 + 10x_2 + 13x_3$, gde su x_1, x_2 i x_3 količine proizvoda A, B i C respektivno.

1. Postavite model!

2. Izvršite linearizaciju modela **1.** birajući tri jednaka podintervala i postavite polaznu simpleks tabelu!

3. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti tabele!

4. Navedite prednosti i nedostatke metoda primenjenih pod tačkama **2.** i **3.**!

7. ZADATAK

U jednom pogonu proizvode se tri proizvoda: P_1, P_2 i P_3. Proizvodnja se odvija pod sledećim uslovima:

a) Za proizvode P_1 i P_2 koristi se sirovina S, od koje na raspolaganju stoji 380 kg (ne mora se utrošiti). Za jednu jedinicu proizvoda P_1 i P_2 potrebno je po 2 kg sirovine S

b) Sva tri proizvoda obradjuju se na mašini M. Kapacitet ove mašine u planskom periodu iznosi 600 m. časova i koristi se u bilo kom stepenu. Za jednu jedinicu P_1, P_2 odnosno P_3 potrebno je utrošiti po 1; 1 odnosno 2 m.č. respektivno

c) Zbog ograničenosti tražnje za proizvodom P_1 od ovog proizvoda može se proizvesti najviše 120 jedinica

d) Radi boljeg iskorišćenja kapaciteta od proizvoda P_3 treba proizvesti najmanje 80 jedinica

1. Postavite model ako je cilj maksimalni prihod i ako je funkcija prihoda sledećeg oblika: $z = 9000x_1 - x_1^2 + 20x_2 + 100x_3$, gde x_i označava broj proizvedenih jedinica i-tog proizvoda. Postavite model, izvršite linearizaciju (birajući tri jednaka podintervala) i postavite polaznu simpleks tabelu!

2. Na koji način se može postići veća tačnost u zadatku pod **1.**?

3. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite krietrijume otimalnosti!

4. Navedite prednosti i nedostatke metoda linearne aproksimacije i kvadratnog programiranja!

8. ZADATAK

Jedna fabrika proizvodi tri proizvoda (A, B, C) pod sledećim uslovima:

a) Proizvode treba obraditi na mašinama M_1 i M_2. Na mašini M_1 u toku probne proizvodnje utrošeno je po 12 časova za proizvodnju svakog proizvoda. Za ovo vreme proizvedeno je 4; 2 odnosno 3 komada pojedinih proizvoda respektivno. Na drugoj mašini utrošeno je 10 časova za svaki proizvod i dobijeno je 2; 5 odnosno 2 komada proizvoda respektivno. Kapacitet M_1 iznosi 1600 časova, a kapacitet M_2 1800 časova

b) Od proizvoda B može se plasirati najviše 180 komada.

c) Za proizvodnju proizvoda A i C koristi se sirovina S, i to u količinama 12 kg po jedinici proizvoda. Potrebno je preraditi najmanje 1200 kg sirovine

d) Funkcija kriterijuma je: $300x_1 + 3x_2^2 - x_2 + 100x_3 = v \rightarrow \min$

1. Postavite model!

2. Izvršite linearizaciju (birajući tri jednaka podintervala) i utvrdite jedno moguće rešenje!

3. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite krietrijume otimalnosti tabele!

9. ZADATAK

Sledeći nelinearni model transformišite u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti:

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$
$$2x_1 + x_2 + x_3 \leq 3000$$
$$x_1 + \quad + 2x_3 = 1500$$
$$4x_1^2 - 5x_1 + 3x_2^2 + 2x_2 + 6x_3^2 = v \rightarrow \max$$

10. ZADATAK

Dat je sledeći model nelinearnog programiranja :

$$x_1 \;,\; x_2 \;,\; x_3 \geq 0$$
$$x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 100$$
$$x_1 \quad + 2x_3 \geq 50$$
$$2x_1^2 - x_1 + 3x_2^2 + 5x_2 + 6x_3 = v \rightarrow \min$$

1. Transformišite gornji model u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti!

2. Koji algoritam se može primeniti za rešavanje modela **1.** pored kvadratnog programiranja?

11. ZADATAK

Jedna fabrika proizvodi tri proizvoda A, B i C, pod sledećim uslovima:

a) U proizvodnji radi 1200 radnika, koje treba sve uposliti, a po mogućstvu treba zaposliti i veći broj. Normativi su 2 radnika/kom., 4 radnika/kom. i 2 radnika/kom. proizvoda A, B i C, redom

b) Artikli se obrađuju na mašinama M_1 i M_2. Kapaciteti mašina u časovima i tehnički koeficijenti u čas/kom. su u sledećoj tabeli:

	A	B	C	Kapaciteti
M_1	2	3	1	2100
M_2	1	1	1	360

c) Troškovi proizvodnje su aproksimirani funkcijom $2x_1^2+0,5x_2^2-x_2+600x_3$, gde x_1, x_2 i x_3 redom označavaju količine A, B i C u kom.

1. Odredite optimalni asortiman, birajući tri jednaka intervala kod linearizacije!

2. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti!

12. ZADATAK

Jedna fabrika može da proizvodi artikle: A_1, A_2, A_3 i A_4 i da ih plasira na tržištu po cenama od 70, 90, 100, odnosno 80 din/kom. respektivno. Obrada pojedinih artikala vrši se na tri mašine:

MA[INE	Potreban broj m.č. za izradu 1 komada				Nedeljni kapacitet u m.č.
	A_1	A_2	A_3	A_4	
Mašina M_1	3	1	1	0	160
Mašina M_2	0	2	1	2	240
Mašina M_3	6	1	2	5	200

1. Odredite nedeljni plan proizvodnje fabrike, ako se želi postići maksimalni prihod!

2. Odredite interval stabiliteta s obzirom na očekivana kolebanja u vektorima $\underline{c}^T$ i $\underline{b}$!

3. Odredite celobrojno rešenje!

4. Kakve probleme i modele poznajete iz oblasti celobrojnog programiranja?

5. Promenjeni su planski uslovi. Prodajne cene su, u zavisnosti od proizvedenih količina sledeće:

PROIZVOD A_1		PROIZVOD A_2		PROIZVOD A_3		PROIZVOD A_4	
KOLIČINA	CENA	KOLIČINA	CENA	KOLIČINA	CENA	KOLIČINA	CENA
0-20	70	0-10	90	0-30	100	0-10	80
21-40	60	11-40	60	31-50	50	11-20	60
41-∞	10	41-∞	10	51-∞	10	21-∞	10

Na osnovu izmenjenih uslova prodaje, postavite model i polaznu simpleks tabelu!

6. Napišite dual i navedite rešenja duala modela **1.**!

7. U kojim fazama se odvija primena matematičkih model u procesu donošenja odluka?

13. ZADATAK

U jednom pogonu proizvode se tri proizvoda P_1, P_2 i P_3 pod sledećim uslovima:

a) Za proizvode P_1 i P_2 koristi se sirovina S, od koje na raspolaganju stoji 1200 kg (ne mora se utrošiti). Za jedinicu proizvoda P_1 i P_2 potrebno je po 1 kg sirovine S

b) Sva tri proizvoda se obrađuju na mašini M. Kapacitet ove mašine u planskom periodu iznosi 1300 mašinskih časova i koristi se u bilo kom stepenu. Za jednu jedinicu P_1, P_2 odnosno P_3 potrebno je utrošiti po 11, 12 odnosno 12 m.č. respektivno

c) Zbog ograničenosti tražnje za proizvodom P_1 od ovog proizvoda se može proizvesti najviše 180 jedinica

d) Funkcija prihoda je sledećeg oblika: $200x_1 - 2x_1^2 + 3x_2 + 30x_3 = z$ gde x_i označava broj proizvedenih jedinica i-tog proizvoda $(i=1,2,3)$.

1. Postavite model, ako je cilj maksimalni prihod, izvršite linearizaciju (birajući tri jednaka podintervala) i utvrdite jedno moguće rešenje!

2. Na koji način se može u principu postići veća tačnost u modelu **1.**?

3. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti!

14. ZADATAK

Treba da se sačini godišnji plan proizvodnje za proizvode P_i (i=1, 2, 3, 4). Prilikom planiranja moraju se uzeti u obzir sledeći uslovi:

a.) Za proizvodnju ovih proizvoda koriste se specijalne sirovine S i to 2, 1, 1 odnosno 3 kg/kom. respektivno; mora se preraditi najmanje 3000 kg S

b.) Kapacitet mašine M (7000 časova) treba iskoristiti 100%. Obrada pojedinih proizvoda zahteva 1, 2, 2 odnosno 1 čas/kom. respektivno

c.) Finalna montaža raspolaže kapacitetom od 4800 časova. Tehnički koeficijenti su 2, 1, 1 odnosno 4 čas/kom.

d.) Kooperantu je potrebno obezbediti najmanje 1000 komada proizvoda P_3

e.) Kupci K_i (i=1, 2, 3,...,6) dostavili su porudžbine za 1000, 500, 200, 300, 600 odnosno 400 komada P_2. Od navedene količine više se ne može plasirati, ali se porudžbinama ne mora obavezno udovoljiti.

f.) Troškovi proizvodnje se mogu aproksimirati funkcijom:

$$3000x_1 + 0.5x_2^2 + 2x_2 + 3200x_3 + 4x_4^2 = v$$

gde x_i $(i=1,2,3,4)$ označava broj komada P_i.

1. Postavite model, izvršite linearizaciju, birajući tri jednaka podintervala, i postavite polaznu simpleks tabelu!

2. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti!

3. Navedite specifične probleme koji se javljaju pri rešavanju linearnih modela!

15. ZADATAK

Fabrika hemijskih proizvoda želi da sastavi mešavinu od tri organske materije o_1, o_2 i o_3 pod sledećim uslovima:

a.) Mešavina mora sadržavati najmanje 200 jedinica proteina, dok po jedan kilogram pojedinih organskih materija sadrži redom 1, 1 odnosno 1 jedinicu proteina respektivno

b.) U mešavini mora biti najmanje 600 g masti, a po jedan kilogram organske materije sadrži redom 2, 1 odnosno 4 g masti respektivno.

c.) Mešavina ne sme da sadrži više od 60 kg organske materije o_2, dok sa druge strane mora sadržavati najmanje 30 kg o_3

d.) Funkcija troškova ima sledeći oblik: $53x_1 + 0.2x_2^2 + 2x_2 + 10x_3 = v$

1. Na osnovu datih podataka postavite model!

2. Izvršite linearizaciju modela **1.**, birajući tri jednaka podintervala i postavite polaznu simpleks tabelu!

3. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite kriterijume optimalnosti tabele!

16. ZADATAK

Jedna fabrika proizvodi tri proizvoda (A, B, C) pod sledećim uslovima:

a) Svaki od navedenih proizvoda se obrađuje na mašini M, i to redom 2 časa, 3 časa i 1 čas po jedinici proizvoda. Ukupan kapacitet mašine je 600 časova

b) Obim proizvodnje proizvoda A može biti najviše za 120 jedinica veći od obima proizvodnje proizvoda B

c) Za proizvodnju proizvoda A, B i C koristi se sirovina S, i to u količinama, redom, 2 kg, 3 kg i 1 kg po jedinici proizvoda. Na zalihama ima 300 kg sirovine i potrebno je utrošiti svu količinu

d) Troškovi proizvodnje se mogu aproksimirati funkcijom

$$10x_1^2 - 2x_1 + 500x_2 + 10x_3 + 3x_3^2$$

gde x_1, x_2 i x_3 označavaju, redom, količine proizvoda A, B i C.

1. Postavite model, izvršite linearizaciju (birajući tri jednaka podintervala) i utvrdite jedno moguće rešenje!

2. Transformišite model **1.** u model kvadratnog programiranja, postavite polaznu simpleks tabelu i navedite krietrijume optimalnosti!

3. Navedite model hiperboličnog programiranja i kriterijume optimalnosti po Martošu!